

Zsolt Péter

Civil Világ – II. adás után:

A zöldek belépése a történelembe

A civileken belül zöldek a legkülönbözőbb módon osztályozhatók, de nem csak aszerint, ahogy azt Orbán Viktor Tusványoson tette, nevezetesen, hogy vannak, akik magukat pénzelik, és vannak, akiket külföldről, ez utóbbiak pedig a „fizetett politikai aktivisták”.

Mi ezúttal is egy globális és egy helyi kis civil csoportra voltunk kíváncsiak. A globális a Greenpeace lett, mely történetesen aktivista (politikai értelemben is), sőt vannak fizetett alkalmazottaik is. (Már nem emlékszem mennyien, de az adásban Simon Gergely számszerűsítette.) Külföldről fizetettek, de csak azért, mert a hazai adományozóknál például az osztrákok többet adnak, és regionálisan így inkább ők fizetik a mi alkalmazottainkat, mint mi az övéket. (Olyan ez a regionálisan szerveződő Greenpeacenél, mint az Eu-ban Magyarország helyzete: anyagilag többet kap, mint ad.) A Greenpeace arra is nagy hangsúlyt fektet, hogy ne legyen kiszolgáltatva se anyagilag, se politikailag, ezért aztán nem fogad el pénzt vállalatoktól, csak magánszemélyektől, és náluk bizony nem lehet valaki egyszerre politikai pártban is és a Greenpeace-ben is tisztségviselő. Micsoda távolságtartás és függetlenség...

A helyi kis zöld szervezeteknek már sanyarúbb a sorsa. Egyfelől, mert rádióadójuk csak addig működhetett, míg az önkormányzat és az állam támogatta, aztán elkövették azt a hibát is, hogy a Norvég Civil Alaptól pénzt kértek és kaptak, *horribile dictu* beszélgetőpartnerünk, a veresegyházi Tavirózsa Egyesülettől, Tatár Sándor volt már helyi önkormányzati képviselő is. Ennyi halmozottan hátrányos helyzetet látva az emberben természetesen megfogalmazódik a kérdés, miért nem inkább a Greenpeacenél keresett Sándor valami neki való közösségi küldetést. Ő erre azt feleli, hogy azért, mert biológusként a helyi természet tanulmányozása és védelme, továbbá a beágyazott helyi társadalom érdekeli.

A Greenpeaceben sem fenékiig tejfel az élet. Ha feszegetjük a szabadság kérdését, kiderül, hogy egy ilyen globális szerveződésben milyen rend uralkodik, ki határozza meg például, hogy

mivel kell és lehet foglalkozni. Nem állítanám, hogy pontosan értem a működésüket, de gyanítom, hogy Tatár Sándor minden hátrányos helyzete ellenére is úgy érzi, a kis szervezetben nagyobb autonómiával és szabadsággal bír. Az ilyesmi a kicsiség előnye.

Simon Gergely felsorolta a szervezetük főbb csapásirányait: a tengerek védelmét, az energia kérdését, a CO2 kibocsátást, az Antarktisz, az őserdők és a káros vegyi anyagok problémáját. Ha tehát egy kis helyi szervezet a Greenpeace segítségére áhítzik, akkor a fentiek valamelyikébe kell becsomagolnia, mert a Greenpeace „nem lő verébre”, globális ügyekkel foglalkozik.

Szerkesztőtársammal, Péterfi Ferencsel érdekelt minket a globális és lokális szakmai szervezet között lehetséges együttműködés kérdése, de ez többnyire véletlenszerűen tud kialakulni, annyira eltér a két szervezet működési tere. Bár épp most merült fel, hogy a Tavirózsát bizonyos szakmai ügyekben talán segíteni fogja a Greenpeace.

Az adásban elhangzó fontosabb fogalmak:

NGO – Non-governmental organizations

Nem-kormányzati szervezetek. Európában általában az állami szervezeteket határolják el a nem államtól (társadalmi), addig Amerikában az állam (state) helyett többnyire a kormányzati (governmental, administration) kifejezéseket használják.

Watchdog (őrkutya) funkció

Többnyire olyan nonprofit szervezetekre, tevékenységekre használják ezt a jelzőt, amelyek a *hatalomnak, a döntéshozóknak, a törvényességnek, az ilyen tevékenységeknek a társadalmi-közösségi ellenőrzését vállalják, végzik.*

Képessé tétel – empowerment

„A képessé tétel ELMÉLETE azzal foglalkozik, hogy *hogyan szerezhetik meg az emberek az irányítást saját életük felett*, csoportként (közösségként) képviselve saját érdekeiket; MÓDSZERE pedig azzal, hogy a segítő szakemberek hogyan keresik a lehetőségeket arra, hogy fokozzák/növeljék azoknak az embereknek a ‘hatalmát’ (befolyását), akik ebben hiányt szenvednek.” (Adams)

Stakeholder

*Érintettek*re szokták ezt a jelzőt használni. Minden olyan intézmény, szervezet, csoport vagy magánember, aki valamilyen igénnyel lép fel a közösség felé. Nekik jogukban áll beleszólni a

döntésekbe a támogatásokkal és a szolgáltatások kapcsolatban. Érintettek azok, *akiknek az életét közvetlenül befolyásolja* mindaz, ami a közösségben, a környezetben történik.

GMO – Genetically Modified Organisms

Genetikailag módosított élőlény; főként olyan növények, állatok, amelyeknek [genomját](#) (génállományát) mesterségesen, [molekuláris genetikai](#) eszközökkel hozták létre.

Polgári engedetlenség

Erőszakmentes jogellenes tiltakozási forma, [hatalommal való együttműködés](#) valamilyen fokú nyilvános megtagadása, annak tevékenysége miatt. Célja a hatalom [közérdekű](#) tevékenységének megváltoztatása vagy annak javítása.

[Thoreau](#) „A polgári engedetlenség iránti kötelesség” című műve szerint, egy [magasabb rendű törvény](#) alapján minden embernek kötelessége megtagadni az együttműködést és elviselni az ezzel járó büntetést, ha az állam igazságtalan politikát folytat.

[Mahátma Gandhi](#) szerint a polgári engedetlenség „[az ember veleszületett joga](#), melyet nem lehet feladni az [önbecsülés](#) elvesztése nélkül”, de csak akkor szabad élni vele, ha az engedetlenség ezt megelőzően már minden más tiltakozási formát (például tárgyalás, petíció, jogi út) kipróbáltak.

Összefoglalva tehát miként is növekedtek ismereteink a civil zöldekről: a képlet nem olyan, hogy vannak a külföldi pénzelt helyi hatalmat befolyásolni akaró politikai aktivisták, mert van, akinek célkeresztjében sokkal nagyobb egység van, mint egy ország. A Greenpeace általában multinacionális cégekkel harcol, nem országokkal. A kicsi pedig nem jó dolgában folyamodik külföldi pályázati pénzekhez, hanem mert egyszerűen nem kap máshonnan.

Jody Jensen négy szimbolikus alakot fest fel, amikor a mai országhatárokat átmetsző mechanizmusokat elemzi. A Herceget, a Kalmárt, a Polgárt, és a Varázslót. Tatár Sándor arra a kérdésre, hogy melyik szerep áll az ő kis egyesületéhez közel, a Polgárt választotta, mert, hogy azt is szeretnék, hogy a helyi lakosok is polgárrá váljanak, és így partnereik legyenek a küzdelmeikben. (Bizony néha bármily szomorú, de úgy tűnik, mintha ellenségként kezelnék őket, hiszen az általuk megvalósuló társadalmi ellenőrzéssel a helyi politikai vezetők és azok híveinek érdekeit sértik, ám ha a lakosok polgárok lennének és nem feudális alattvalók, a Tavirózsa is népszerűbb lehetne.)

Simon Gergelynek már nehezebb volt választania, mert az ő szervezete Herceg is akar lenni, meg agyafúrt módon varázslattal polgári értékeket is szeretne terjeszteni. Egyedül a Kalmár szerep volt kizárva, vagyis a kereskedői attitűd. A Greenpeace-t nem a pénz megkeresésének mikéntje élteti, azaz nem Kalmár, viszont végez marketing tevékenységet (azaz Varázsló), a maga módján befolyásolni/uralkodni is akar (tehát Herceg). S hogy ez utóbbit miként teszi? - Nem másként, mint hogy NGO-ként ő is ott ül a tárgyalóasztaloknál.

Önálló politikai tényezőként!

A Greenpeace jelenlegi tekintélyét radikális akcióik segítségével érte el, melyeknek törvényi következményeit is vállalják. A „radikalitást” csak maga a Greenpeace nem fogadja el jelzőként szívesen, inkább szükséges rossznak tartja, s helyette a saját békés jellegét hangsúlyozza. Itt volnának kétségeim, nem így Tatár Sándor esetében, aki önkormányzati képviselőként a legudvariasabb politikus volt, akinek felszólalásait valaha is volt lehetőségem megfigyelni. Viszont a Tavirózsa Egyesület képviselőjeként az ellen tiltakozott, hogy egyesületük az utóbbi időben halványabb lett. Pedig azt hiszem, míg a Greenpeacének nincs oka a panaszra, hogy szakértői gárdája és harcos-engedelmes aktivista hadserege meggyengült volna, addig a kis zöld egyesületek az utóbbi években összezsugorodtak, infantilizálódtak, egyre kisebb feladatokat vállalnak fel, egyre kevésbé *watch dogok*, és egyre inkább belefáradnak a jogi küzdelmekbe is.

A jövőt azonban már kapirgáljuk, ami nem más, mint a globális és lokális zöld szervezetek projektszerű, és alkalmi összehangolódása. Olyan ez, mint a jing és a jang. Ahogy összefonódnak a lobbitevékenységek kormányzatokkal, szűkülnek a szakszervezeti lehetőségek, szabályozásra kerül a nyilvánosság stb., úgy szövődnek majd össze a zöldek is. A történelemnek tehát nincs vége, csak épp egy kicsit jobban elkezdett szólni a civilekről.